

Førti år på dødscelle

Etter 264 timer med avhør i løpet av 23 dager tilsto Hakamada Iwao drapet på fire personer. Under rettssaken i 1968 trakk han tilståelsen tilbake. En av de tre dommerne mente han var uskyldig. Likevel ble han dømt, og sitter fortsatt på dødscelle.

TEKST:

Jon Trana

PUBLISERT 5. desember 2009

BREV FRA BROREN: Hideko Hakamada med hundrevis brev som broren Iwao (innfelt) skrev til henne før han helt stoppet å skrive i 1991. Etter at ankesaken hans ble avvist av høyesterett i vår, varslet søsteren av hun vil anke på nytt. Foto: Amnesty International Norge.

Fangen sitter på cella hele dagen. Han må sitte i lotusstilling og har ikke lov til å gå rundt i cella. Han får ikke ha kontakt med andre fanger. Han blir luftet alene i perioder på 30 minutter to ganger per uke om sommeren og tre ganger per uke om vinteren. Han kan en sjelden gang få besøk av familie eller advokat. Besøkene blir overvåket og kan vare fra fem minutter og opp til en halv time. Varigheten blir bestemt av fengselsmyndighetene.

I enkelte tilfeller kutter familien ut all kontakt, og da blir besøkene enda sjeldnere.

Alltid dødsangst

Fangen har ikke TV, men kan ha inntil tre bøker som er godkjent av fengselsledelsen. Han kan skrive og motta brev, men alt blir sensurert. En eventuell henrettelse blir først varslet om morgenen samme dag den skal skje. Dette fører til at fangen til enhver tid er redd for å bli tatt av dage.

Slik kan fangen sitte i flere år og noen ganger i flere tiår. Det er høyst naturlig at han får psykiske problemer. Noen ganger flykter han inn i en psykose. Et typisk eksempel er Hakamada Iwao, født 1936. Han har tidligere vært bokser. Hakamada ble tiltalt for fire drap som skjedde i 1966. Han ble forhørt i 23 dager uten at det var en advokat til stede. Til slutt skrev han under på en tilståelse. Under rettssaken i 1968 trakk han tilbake denne tilståelsen, og fortalte hvordan politiet hadde presset ham. Likevel ble han funnet skyldig og ble dømt til døden.

Kort tid etter at dommen var falt, begynte han å vise tegn på forvirret tankegang. Han greide ikke å kommunisere med advokaten på fornuftig vis, og brevene til søsteren ble usammenhengende. Han fortsatte med slike brev fram til 1991.

Syk og forvirret

Da han en gang ble spurt om hvilken hjelp han fikk fra advokater, svarte Hakamada slik: «På grunn av skrivning. Det er ingen sak, men uskyldig kommer ut. Jeg hadde trening under jorden i 10 år. Spesielt. Den magiske visdommen begynte å arbeide, maskinen laget seg selv. Den blir kalt maskinen til Gakushuin ... skrevet, ikke noe mer enn skrevet. Det er ikke blant de levende. Det er en avsluttet sak. Det er ikke virkelig.»

Hakamada fikk en sjelden gang anledning til å få besøk av sin søster og av tre medlemmer i en støttegruppe, men fra 1994 avslo han å få flere besøk. Hans søster fikk ikke sett ham på 12 år. Fra 2006 har han igjen akseptert sporadiske besøk.

I 2007 ble Hakamada undersøkt av en medisinsk sakkyndig oppnevnt av en ankeinstans. Den sakkyndige hadde to timelange samtaler med Hakamada, og konkluderte med at fangen led av «svakkede sjelsevner som følge av et langvarig fengselsopphold». En uavhengig psykiater undersøkte Hakamada i 2008, og slo fast at fangen led av fengselspsykose og forvirret tankegang. Han tilhørte kategorien «tilstand av sinnssykdom», slik det er uttrykt i straffeloven. Hvis fangen får en slik diagnose, skal justisministeren gi ordre om at fangen ikke skal henrettes. Likevel har det flere ganger hendt at en psykotisk fange er blitt henrettet.

Kamp for løslatelse

Nå kjemper familien hans med søsteren i spissen, sammen med flere advokater og Amnesty, for at Hakamada skal bli løslatt. Dommeren som mente han var uskyldig, holder fast på det, og har gått åpent ut med sitt syn, forteller Dagbladet. Men i mars i år

avviste Høyesterett å gjenoppta saken, ifølge nyhetsbyrået AP. Søsteren gir ikke opp, men vil anke på nytt .

Dødsstraff på vei ut

I følge en rapport fra Amnesty International i vår, henrettet Kina flere mennesker enn resten av verden til sammen i 2008. Minst 8864 personer ble dømt til døden i verden i løpet av 2008. Kina, Iran og Saudi Arabia står for over 90% av alle henrettelsene. Den globale trenden er likevel synkende. Over to tredjedeler av landene i verden har nå avskaffet dødsstraffen enten i lovverket eller i praksis.

Hele 138 nasjoner har avskaffet dødsstraff eller bruker den ikke lenger. I Europa og Sentral-Asia var det bare Hviterussland som henrettet noen i fjor. Men mange land dømmer folk til døden etter retterganger som ikke holder internasjonal standard for rettferdig rettergang. Dette skjer blant annet i Afghanistan, Iran, Irak, Nigeria, Saudi Arabia, Sudan og Jemen.

Rapporten fra Amnesty legger også vekt på hvordan dødsstraffen i seg selv er diskriminerende. I land som Iran, Sudan, Saudi Arabia og USA er det samfunnets fattige og minoriteter som dømmes til døden.

Henretter i det skjulte

Henrettelser i Japan blir vanligvis hemmeligholdt. Fram til desember 2007 oppgav ikke justisdepartementet navnene til de henrettede og detaljer om lovbruddene deres. Fortsatt blir fanger informert kun noen timer før de skal henrettes, og henrettelsene utføres uten at familiene deres blir varslet på forhånd.

DØDSDOMMER I JAPAN

- Dødsdømte fanger holdes fanget under ekstreme forhold. Dette fører til at mange ender opp med psykiske lidelser
- Det sitter nå 102 fanger i dødselle. I 2008 ble 15 mennesker henrettet. Det var det høyeste tallet siden 1975. Da ble 17 mennesker hengt
- Det skjer stadig henrettelser av fanger med ulike psykiske lidelser
- Amnesty International offentliggjorde i september 2009 rapporten Hanging by a thread. Mental health and the death penalty in Japan. Les rapporten på hjemmesiden til Amnesty International Norge www.amnesty.no/web.nsf/pages/Japan

Japan

Språk: Japansk

Areal: 377 915 km²

Innbyggertall: ca. 127 millioner

Kilder: *CIA World Fact Book*

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 46, nummer 12, 2009, side 1220-1221

TEKST:

Jon Trana